

بانک مرکزی نامستقل و اقتصادی که پس رفت می کند

نوشته فرهاد طالع

۱۳۷۴ تا سال ۱۳۷۸، ثابت نگاه داشته شده است. جدول زیر، شاخص هزینه زندگی را در سال های ۷۷-۱۳۷۴، نشان می دهد.

سال	شاخص هزینه زندگی	درصد تغییر
۱۳۷۴	۳۷۲/۴	+۴۹/۴
۱۳۷۵	۴۵۸/۸	+۲۳/۲
۱۳۷۶	۵۳۸/۲	+۱۷/۳
۱۳۷۷	۶۳۵/۶	+۲۰/۱

مأخذ: سالنامه آماری کشور ۱۳۷۶ و بانک مرکزی ایران

به طول قطع اگر کارشناسان بانک مرکزی امکان تصمیم گیری مستقل داشتند، می دانستند که برای مهار تورم می بایست از حجم نقدینگی کاست، گردش پول را کند ساخت و از سوی دیگر نرخ بهره را طوری تنظیم کرد که بیشتر از نرخ تورم باشد تا مردم از مصرف بکاهند و به پس انداز روی آورند. در حالی که نرخ بهره، در تمامی این سالیان، پایین تر از نرخ تورم سالیانه بوده است و در نتیجه صاحبان پول، ترجیح داده اند که به جای پس انداز، به مصرف روی آورند.

همین امر باعث ایجاد بازارهای کاذب در اقتصاد ملی شده است که نمونه های آن را فراوان می توان دید، مانند بازار تلفن همراه، اتومبیل، ارز و...

به جای این که پس اندازهای مردم به سوی منابع مولد، مانند صنایع و کشاورزی و خدمات هدایت شوند، در اثر این گونه سیاست ها، هر روز شاهد اوج گیری بیشتر «دلالی» و دور شدن مردم از سرمایه گذاری های مولد بوده ایم.

برای نمونه، عملکرد رقت بار بخش صنایع کشور در این زمینه، کافی به نظر می رسد. این عملکرد در جدول شماره یک نشان داده شده است. بدین سان، به دلیل عدم امکان سرمایه گذاری و بسته ماندن راه های سرمایه گذاری به روی مردم در اثر بافت اقتصاد دولتی حاکم بر کشور و... برابر موج عظیم جوانانی که هر سال وارد بازار کار می شوند، در سال ۱۳۷۷ تنها ۵۴ هزار شغل جدید در کل صنایع کشور ایجاد شده است.

نشان دهنده آن است که حکومت ها، همیشه از بانک مرکزی، بهره گیری ابزاری کرده اند و به دلیل وابستگی این نهاد به حکومت، هرگز بانک مزبور مجال پیدا نکرده است تا نقش اصلی خود را در عرصه اقتصاد ملی بازی کند. افزون بر آن، از آن جا که رییس بانک مرکزی همیشه منصوب وزیران دارایی و در نتیجه قوه مجریه بوده اند، آنان خود را وام دار آن قوه دانسته اند و موظف به اجرای دستورهای قوه مجریه بوده و هستند.

نگاهی به عملکرد این بانک، نشان می دهد در حالی که کشور دچار تورم بوده و هست و با توجه به اولیه ترین قواعد اقتصادی که می بایست از حجم پول در گردش کاست و سرعت گردش آن را کند کرد، بانک مرکزی با امدادی بیشتر به دولت و در نتیجه افزایش نقدینگی، بر شدت و حدت تورم افزوده است. البته اطمینان کامل هست که هرگاه بانک مزبور می توانست، زیر نظر قوه مقننه به صورت مستقل عمل کند، بدون تردید عملکرد بانک مزبور، چیز دیگری بود.

برپایه گزارش اداره بررسی های اقتصادی بانک مرکزی (۱)، با وجود تورم، نقدینگی در سال های اخیر، افزایش چشم گیری پیدا کرده است. (۲)

جدول زیر «نقدینگی» را در سال های ۷۷-۱۳۷۴، نشان می دهد.

(میلیارد ریال)

سال	نقدینگی	درصد تغییر
۱۳۷۴	۸۵۰۷۲	+۳۷/۶
۱۳۷۵	۱۱۶۵۵۳	+۳۷/۰
۱۳۷۶	۱۳۴۲۸۶	+۱۵/۲
۱۳۷۷	۱۷۰۷۴۰	+۲۷/۱

مأخذ: بانک مرکزی - اداره بررسی های اقتصادی

در همین مدت و پیش از آن نیز، در اثر پیش گرفتن سیاست تورمی از سوی حکومت و اجرای آن وسیله بانک مرکزی، هزینه زندگی (شاخص بهای کالا و خدمات مصرفی)، روند صعودی داشته است. در حالی که، نرخ سود سپرده های مدت دار از سال

در کشورهای پیشرفته صنعتی، بانک مرکزی خارج از حیطه حاکمیت دولت و زیر نظر قوه مقننه قرار دارد. اما در کشورهای عقب مانده از نظر اقتصادی، بانک مرکزی زیر نظارت کامل حکومت است و رییس آن از سوی قوه مجریه منصوب می شود.

برخلاف کشورهای پیشرفته صنعتی که بانک مرکزی نقش اساسی در مهار تورم، شتاب بخشیدن و کند کردن روند اقتصادی و در این فرآیند سلامت پولی و در نتیجه شکوفایی اقتصادی را به عهده دارد، در کشورهای عقب مانده، بانک مرکزی ابزاری است برای رفع نیازهای مالی حکومت، البته آن هم بدون حساب و کتاب. در حقیقت در این کشورها، بانک مرکزی نقش «ماشین چاپ اسکناس» را برای دولت بازی می کند. این گونه بانک ها، اختیار دخالت سازنده در امور پولی کشور و در نتیجه اقتصاد ملی را ندارند.

به دلیل پایین بودن
نرخ بهره نسبت به
نرخ تورم، صاحبان
پول در ایران ترجیح
می دهند به جای
پس انداز، به مصرف
رو آورند

نگاهی به کارنامه این نهاد در ایران (چه در دوران پیشین و چه در جمهوری اسلامی)،

سال	پروانه تاسیس	پروانه بهره‌برداری	سرمایه‌گذاری	اشتغال
۱۳۷۴	۹۵۶۶	۴۰۶۹	۷۴۳۸	۹۹۰۵۲
۱۳۷۵	۹۱۸۲	۳۶۰۰	۵۳۶۵	۸۵۱۳۳
۱۳۷۶	۱۰۱۵۶	۳۱۴۵	۵۸۲۴	۶۴۷۲۱
۱۳۷۷	۶۸۶۶	۲۶۵۱	۶۳۶۹	۵۴۳۰۰

مأخذ: سالنامه آماری کشور ۱۳۷۶ و بانک مرکزی

۱۱۸۸۱۳ تن در مراکز آموزش عالی و ۱۲۶۸۲۰ نفر در دانشگاه آزاد سرگرم تحصیل بوده‌اند. از سوی دیگر در همان سال، ۲۶۲۳۸ نفر از همان رشته از مراکز آموزش عالی دانشگاه آزاد فارغ‌التحصیل شده‌اند. افزایش جمعیت و افزایش تعداد دانش‌آموختگان دانشگاه‌ها،

نیاز به سرمایه‌گذاری دارد.

سرمایه‌گذاری سرانه در صنایع کشور و یا سرمایه لازم برای ایجاد یک شغل در رشته صنایع در سال ۱۳۷۷ خورشیدی، بالغ بر ۱۱۷/۲۹۳/۰۰۰ (یکصد و هفده میلیون و دویست و نود و سه هزار ریال) بوده است. برای پاسخگویی به نیاز جمعیت کشور، دست کم هر ساله می‌بایست تعداد ۴۰۰ هزار شغل در صنایع کشور ایجاد شود. برای این تعداد، با ارقام سال ۱۳۷۷، نیاز به

نگاهی به جمعیت کشور که در سال ۱۳۷۷ به سن ۱۶ سالگی رسیده‌اند، توجه به تعداد فارغ‌التحصیلان دبیرستان‌ها که راه به آموزش عالی پیدا نکرده‌اند و نیز دانش‌آموختگان دانشگاه‌های کشور، ژرفای مسایل و مشکلات را آشکارتر می‌کند.

در این راستا، توجه به رقم‌های زیر، ضروری به نظر می‌رسد. در سال تحصیلی ۷۶-۱۳۷۵، تعداد ۲۴۵۶۳۳ تن در رشته فنی و مهندسی در

۴۶/۹۱۷/۲۰۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال و یا بیش از ۷ برابر سرمایه‌گذاری در سال مزبور است. چنین سرمایه‌گذاری هنگفتی، جز با به‌کارگیری سیاست‌های مالی و پولی دقیق که خود مستلزم استقلال بانک مرکزی و برداشتن قیدوبندهای اقتصادی دولتی از دست و پای مردم است، امکان‌پذیر نیست. بحث سرمایه‌گذاری خارجی که خود سخن دیگری است، پیش شرط‌هایی را لازم دارد که مستلزم مراعات حداقل شرایطی است که گام‌های نخست آن عبارتند از: استقلال بانک مرکزی، و آزادسازی اقتصاد ایران در مفهوم غیردولتی کردن (یا مردمی کردن) فعالیت‌های اقتصادی. □

- ۱- نماگرهای اقتصادی - بانک مرکزی جمهوری اسلامی - اداره بررسی‌های اقتصادی - شماره ۱۸ - سه ماهه سوم در سال ۱۳۷۸.
- ۲- تقدینگی، برابر است با: اسکناس و مسکوک در دست اشخاص + سپرده‌های دیداری + سپرده‌های غیردیداری یا شبه پول + کل سپرده‌های بخش غیردولتی.

عینک‌ساز

آنان که ارزش چشمان خود را می‌دانند
مار انتخاب می‌کنند

تفصص، تجربه، امتیاز، ما
دارای دیپلم تفصصی از فرانسه
(بامسئولیت فرهاد پهلوان)
مربی سابق عینک‌سازی
دانشکده اپتومتری
تلفن: ۸۷۱۶۱۵۷
طرف قرارداد شهرداری و بانک سپه

شماره ۲۰۵، خیابان سیدجمال‌الدین اسدآبادی